

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

A Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi
Bizottságának folyóirata. Alapítás éve 1866.

TARTALOM

PALÁNKAI TIBORNÉ: Hogyan büntessünk a jogállamban, avagy hogyan váltható „apróbb pénzre” a büntető- jogi paradigmaváltás?.....	151	Szemle	
TAMÁS JÁNOS — ERDŐSY EMIL: Gondolatok a magánindítvány és a magán- vád egyes kérdéseiről hatályos jogunkban	161	SZABÓ BÉLA: Az újkori ius commune hatása az osztrák tartományokban	193
BOBROVSZKY JENŐ: A biotechnológiai találmányok jogvédelmé- nek időszerű kérdései	166	NÁNÁSI LÁSZLÓ: A vesztegetés megítélése a magyar feudális büntetőjogban, és a kodifikációs törekvések korában (Jogtörténeti vázlat a kezdetektől a Csemegi-kódexig).....	194
PÉTER ORSOLYA: „Nasciturus pro iam nato habetur” — A magzat pozíciója és a magzatelhajtás a ró- mai jogban —.....	177	Jogirodalom	
SZÉKELY GYÖRGY: Szokásjogi gyűjtemények és eredethagyó- mányok a XV—XVI. századi Közép-, és Észak-Európában	183	VIDA SÁNDOR: Negyven év jogfejlődése az NSZK-ban	200
MOLNÁR ISTVÁN: Egy törvényhozás — három kamara — négy „faj” (képviselő a Dél-Afrikai Köztár- saságban)	188	Jogélet	
		TÓTH KINGA: Emlékezés Bibó István születésének 80. év- fordulója alkalmából	203

XLVI. évfolyam
1991. október

7–8.

Szemle

Szabó Béla

Az újkori *ius commune* hatása az osztrák tartományokban*

A német nyelvterület jogtörténései egy újabb mérföldkőhöz értek el. Az utóbbi évtizedben egyre ritkábban jelentkező tekintélyes jogtörténeti tanulmányosorozat, a *Forschungen zur Neueren Privatrechtsgeschichte* legújabb, 27. kötete nem kevesebbre vállalkozott, mint összegezni minden eddigi kutatásokat, melyek a római-közös jog recepciójával foglalkoztak az osztrák tartományok területén.

Gunter Wesener, a könyv szerzője, már első jelentősebb munkájában¹ évtizedekkel ezelőtt kitűzte maga elé a célt, mely szerint eljön majd az idő, amikor a legkisebb részterületeken ez irányban elért eredményeket sikerül majd összegezni, és az osztrák magánjog romanizálásának történetét megírni. Most, a nagy összegzések idején, (lásd: Coing: *Europäisches Privatrecht* I-II.), a szerző elérkezettnek látta az időt, hogy az utolsó évtizedek kutatási eredményeit — melyek elsődlegesen Baltl, Demelius, Brauner, Mayer-Maly és a szerző nevéhez kötődnek — összefoglalja, és vázlatot adjon az osztrák magánjog XVI.-XVIII. századi fejlődéséről. A szerző korábbi munkái a magánjog csaknem valamennyi területére kiterjedtek, így a legavatottabb vállalkozott a feladatra. Ugyanakkor így lehetővé válik, hogy korábbi műveinek kompilációját adja (több helyen hosszú passzosokat átvéve) s eddigi eredményeit rendszerezze.

A korábbi eredmények bemutatására való korlátozódás a vitathatatlan érdem mellett azonban az elkészült mérleg gyengeségét is jelenti. A szerző nem sorolja föl az eddig

nem kutatott kérdésköröket, s nem foglalkozik a jövő kutatási feladataival, az egyes problémák megoldási lehetőségeivel. A könyv végén, ahol ez a kitekintés hasznos lehetett volna, az olvasó bizonyos hiányérzettel teszi le a könyvet.

A bevezető, mely az eddigi kutatási törekvéseket összegzi és a 16. századot megelőző folyamatokat vázolja, adós marad egy fontos kérdés mélyebb vizsgálatával: miért csak XVII.-XVIII. századra tehető az osztrák tartományokban a recepció teljes kibontakozása? A Hermann Baltl² által felvetett, s kielégítően meg nem válaszolt kérdésbe a szerző nem bocsátkozik bele mélyebben.

A jogforrásokról és a jogforrásoktanról szóló fejezetben a szerző példamutatón vázolja a *ius commune* és a tartományi szokásjogok (s néhány városi jog) viszonyát. Elsősorban magukat a forrásokat faggatja, hogyan magyarították a korabeli jogtudósok a császári jog érvényesülését az egyes tartományokban. A legfontosabb indokot a jogbiztonságra törekvésben látja a szerző.

A legnagyobb lehetőséget a következő fejezet témaköre nyújtaná ahhoz, hogy igazán új eredményekkel szolgáljon a jogtudomány és a jogi oktatás vizsgálata azonban nem terjed túl a bécsi jogi kar és a gráci nemesi iskola tanárainak rövidre fogott életrajzi vázlatain, és műveik felsorolásán. Teljesen hiányzik a humanista jogoktatás vizsgálata, holott a bécsi kar sokáig e reformmozgalom élén haladt. Kimarad az oktatás módszertani és tartalmi elemzése is. Ennek modern feldolgozása továbbra is jelentős, megoldatlan feladatok az osztrák tudománytörténetnek.

A peres eljárás romanizáltsága tekintetében a szerző három szempontból vizsgálja meg a bécsi városi

tanács a városi bíróság, a belső-ausztriai rendi bírói szervek és a tartományi kormányok pervitelét. A romanizáltság mércéjeként az írásbeliség elterjedtsége, a bizonyítási lehetőségek fejlődése, továbbá a közvetlen képviselő elfogadottsága kerül megvizsgálásra.

Legbiztosabb talajon az utolsó fejezetben mozog a szerző, ahol az anyagi magánjogi szabályok közös-jogi elemeit veszi sorra. (Személy-, és családjog, dologi-, kötelmi-, és öröklési jog) Ebben a részben támaszkodhat leginkább a korábbi saját kutatások eredményeire. Ez rágaskodás a korábbi tanulmányokhoz bizonyos egyenetlenségeket okoz, hiszen egyes jól feldolgozott, bár a *ius commune* által kevésbé érintett területek részletes elemzést kapnak (ingatlanulajdonjog), míg más közös-jogi vonásokat felmutató intézmények kimaradnak az elemzésből (egyes szolgalmi szabályok).

A munka lakonikus, rövidre fogott. Értékes kiegészítést nyújt a könyv ötöd részét kitevő bibliográfia és a jelentős jegyzetapparátus.

Mint említettem, leginkább a jövő kutatásainak utat mutató gondolatok hiányoznak a könyvből, hiszen az európai jogtörténettudomány legújabb módszerei (pl. a jogszolgáltatás kutatásának lehetőségei, a jogászrend történet-szociológiai vizsgálata, a közös-jogi irodalom elterjedtségének elemzése) sok segítséget adhatnának az eddigi eredmények kiegészítéséhez.

Hiányosságai ellenére osztrák jogtörténész kollégáink ezzel az összefoglalással egy mérföldkőhöz érkeztek újkori magánjog történetük kutatásában.

Mi még csak lépteinket próbálgatjuk. Bárcsak ott tartanánk már, ahol ők!

Szabó Béla a Miskolci Egyetem Jogtörténeti Intézetének adjunktusa

* *Gunter Wesener: Einflüsse und Geltung des römisch-gemeinen Rechts in den altösterreichischen Ländern in der Neuzeit* (16. bis 18. Jahrhundert). (*Forschungen zur Neueren Privatrechtsgeschichte* 27) Köln, Wien: Böhlau 1989. 110. old. (*Szerk.*)

1 *Wesener, Gunter: Geschichte des Erbrechtes in Österreich seit der Rezeption*, (*Forschungen zur Neueren Privatrechtsgeschichte* 4.) Graz, Köln 1957.

2 *Baltl, Herrmann: Einflüsse des römischen Rechts in Österreich*, Mediolani 1962., 72. old.